

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 6 ta' Mejju 2025

Numru: 2

Rikors Numru: 35/2015/3 MH

Bank of Valletta p.l.c (C2833)

v.

Radoslav Stantchev Fournadjiev

Din hija sentenza dwar appell imressaq mill-konvenut wara deċiżjoni tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla, mogħtija nhar is-6 ta' Diċembru, 2024 fejn ikkundannat lill-konvenut iħallas lill-bank attur is-somma ta' €101,797.84, bilanċ fuq 'loan account', wara li qieset, fost raġunijiet oħra, li l-konvenut kien tilef il-benefiċċju tat-terminu lilu mogħti fuq kuntratt ta' self minħabba morożità fil-ħlas tal-pagamenti mensili. Qieset ukoll li bis-saħħa tal-Avviż

Legali 142 tal-2009 il-bank seta' jitlob imgħax li jeċċedi r-rata ta' 8% fis-sena minkejja Artikolu 1852 tal-Kodiċi Ċivili.

Preliminari

1. Permezz ta' rikors ġuramentat ippreżentat quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (l-Ewwel Qorti) fil-15 ta' Jannar, 2015, Bank of Valletta p.l.c. (il-bank attur / is-soċjetà attriċi) fisser li bis-saħħa ta' kuntratt quddiem in-Nutar Vanessa Bonnici ffirmat fit-30 ta' Novembru, 2007 il-konvenut ġie konċess faċilitajiet bankarji u li sal-preżentata tar-rikors ġuramentat huwa kien kreditur fis-somma ta' mitt elf u wieħed, seba' mija u sebgħa u disgħin ewro u erbgħa u tmenin ċenteżmu (€101,797.84), flimkien mal-imgħax ulterjuri mit-28 ta' Ottubru, 2014 sad-data tal-pagament effettiv. Ġara li seħħew waħda jew aktar mill-ġrajjet imsemmija fil-kuntratt surreferit, partikularment li *"(a) naqas milli jhallas l-pagamenti dovuti lis-socjeta' mittenti kif stipulat fl-imsemmija kuntratti (b) kien inadempjenti f'obbligi ohra minnu assunti fl-istess kuntratt sopraindikat, u/jew, (c) hemm bidliet materjali fic-cirkostanzi ta' l-istess Radoslav Stantchev Fournadjiev li jipperikolaw jew jaffettwaw hazin il-possibilita' tal-hlas lura ta' l-imsemmi debitu dovut lis-socjeta' attriċi."* Nonostante li l-konvenut ġie interpellat b'ittra uffiċjali datata 8 ta' Awwissu, 2013 sabiex isir il-ħlas, l-istess baqa' inadempjenti.

2. Il-Bank attur ressaq dawn it-talbiet quddiem l-Ewwel Qorti:

“1. Tiddikjara u Tiddeciedi illi sehnew wahda jew aktar mill-grajjiet imsemmija fil-kuntratt fuq imsemmi (u hawn ezibit bhala Dok “A”), partikolarment imma mhux esklussivament, billi Radoslav Stantchev Fournadjiev (a) naqas milli jhallas l-pagamenti dovuti lis-socjeta’ mittenti kif stipulat fl-imsemmija kuntratt, (b) kien inadempjenti f’obbligi ohra minnu assunti fl-istess kuntratt sopraindikati, u/jew, (c) hemm bidliet materjali fic-cirkostanzi ta’ l-istess Radoslav Stantchev Fournadjiev li jipperikolaw jew jaffettwaw hazin il-possibilita’ tal-hlas lura ta’ l-imsemmi debitu dovut lis-socjeta’ attrici, u

2. Tikkundanna lil Radoslav Stantchev Fournadjiev ihallas lis-socjeta’ attrici s-somma ta’ mitt elf Ewro u wiehed, seba’ mija u sebgħa u disgħin Ewro u erbgha u tmenin centezmu (€101,797.84), bilanc għad-debitu fil-“Loan Account” ta’ Radoslav Stantchev Fournadjiev mal-Bank of Valletta p.l.c. (Dok. “B1 sa B4”), flimkien mal-imghax ulterjuri mit-28 ta’ Ottubru 2014 sad-data ta’ l-effettiv pagament;

Bl-ispejjez komprizi dawk ta’ l-ittra ufficjali datata 8 ta’ Awwissu 2013 u tal-Mandat ta’ Sekwestru li qed jigi prezentat kontestwalment kontra l-konvenut li huwa ngunt minn issa sabiex jidher għas-subizzjoni.”

3. B’risposta ġuramentata tal-4 ta’ Mejju, 2021 Radoslav Stantchev Fournadjiev (il-konvenut) laqa’ għall-azzjoni tas-socjeta’ attrici billi ressaq l-eċċezzjonijiet segwenti:

“1. Illi t-talbiet huma preskritti ai termini tal-artikolu 2156(f) tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta.

2. Illi bla pregudizzju għal premess it-talbiet huma intempestivi stante li l-konvenut veru li għamel zmien ma jhallasx il-house loan u dan ma kienx kapricc izda għax ma kellux xogħol izda minn meta sab xogħol huwa beda u għadu jhallas il-house loan regolarment;

3. Illi s-somma pretiza mil-Bank hija esagerata u mhix realment dovuta u għalhekk ma hemmx qbil dwar l-ammont dovut stante li hemm kontesazzjoni dwar kif kellhom jigu kalkolati dawn l-imghaxijiet fuq il-house loan;

4. Illi l-Bank qabad arbitrarjament għolla l-interessi bi tmienja fil-mija (8%) u għadu sal-lum jirrifjuta li jbaxxi r-rata tal-interessi meta l-arrangament mal-istess Bank kien li tali rata tkun għal sena sabiex il-Bank jara li l-esponenti qed ikun puntwali fil-pagamenti tal-house loan u l-pagamenti li qed jagħmel l-esponenti qeghdin għalhekk imorru għall-imghaxijiet u mhux għal kapital;

5. Illi bla pregudizzju għal premess għandhom jigu esebiti kopja tas-sanction letter u rendikont tal-pagamenti kollha li saru f'dan il-house loan mill-esponenti sal-lum u l-kuntratt relattiv.

6. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

7. Bl-ispejjeż.”

4. B'sentenza mogħtija fis-6 ta' Diċembru, 2024 l-Ewwel Qorti ddeċidiet hekk:

“1. Tassewjen milli tiegħu konjizzjoni ulterjuri tal-ewwel u l-ħames eċċezzjoni tal-konvenut filwaqt li tiċhad il-bqija tal-eċċezzjonijiet tiegħu;

2. Tilqa' t-talbiet tal-Bank attur kif dedotti;

3. L-ispejjeż tal-kawża għandhom ikunu a karigu tal-konvenut.”

5. Ir-raġunijiet li wasslu lill-Ewwel Qorti tiddeċiedi b'dan il-mod kienu dawn:

“Fl-ewwel talba tiegħu l-Bank attur jitlob lill-Qorti tiddikjara li seħħew waħda jew aktar mill-ġrajjet imsemmija fil-kuntratt tat-30 ta' Novembru 2007, partikolarment imma mhux esklussivament, billi Radoslav Stantchev Fournadjiev (a) naqas milli jhallas l-pagamenti dovuti lis-soċjeta' mittenti kif stipulat fl-imsemmija kuntratt, (b) kien inadempjenti f'obbligi oħra minnu assunti fl-istess kuntratt, u/jew, (c) hemm bidliet materjali fiċ-ċirkostanzi ta' l-istess Radoslav Stantchev Fournadjiev li jipperikolaw jew jaffettwaw ħażin il-possibilita' tal-ħlas lura ta' l-imsemmi debitu dovut lill-Bank.

Il-Qorti rat ix-xhieda tar-rappreżentanti tal-Bank attur Rose Cortis, George Cassar White u Aldo Meli. Mix-xhieda rriżulta li l-konvenut kien moruż fil-ħlasijiet u li ma kienx baqa' jagħmel pagamenti fuq is-self mogħti lil mill-Bank. Ġew esebiti wkoll *statements of accounts* bi breakdown ta' dak dovut millkonvenut.

[...]

Mill-prospett jirriżulta wkoll li l-aħħar pagament li sar mill-konvenut kien fid-29 ta' Settembru 2020. Ix-xhud Aldo Meli kkonferma wkoll li wara dik id-data l-konvenut ma kkomunikax aktar mal-Bank.

[...]

Evalwati l-provi mressqa mill-partijiet il-Qorti ssib li l-ewwel talba tal-Bank timmerita li tiġi akkolta. Il-konvenut kien iffirma kuntratt għal self u ntrabat b'obbligi speċifiċi kif hemm indikat fl-istess kuntratt. Fuq ammissjoni tiegħu stess, il-konvenut kien moruż fil-ħlasijiet u għajr għall-allegat tentattiv tiegħu fl-2019 sabiex ir-rata tal-imgħax fuq is-self tonqos, ma jirriżultax li huwa kien laħaq xi arrangament mal-Bank biex għal xi żmien ma jħallasx il-pagamenti minnu dovuti minħabba ċirkustanzi personali.

Inoltre minkejja li kkritika l-komputazzjoni tal-prospett tal-Bank, il-konvenut ma rnexxilux iġib provi kuntrarji li jwaqqgħu jew jikkontradixxu s-somma mitluba fil-kawża. Jiġi rilevati ukoll li, kif irriżulta mill-provi, l-imgħax maħdum huwa *simple interest* u mhux *compound interest* kif allegat mill-konvenut.

[...]

B'hekk, anke fir-rigward tar-rata tal-imgħax applikata mill-Bank attur fil-każ odjern, ma kien hemm xejn irregolari jew kontra l-liġi kif argumentat mill-konvenut."

6. Il-konvenut (minn issa wkoll l-Appellant) appella b'rikors intavolat fis-27 ta' Diċembru, 2024 fejn ta r-raġunijiet tiegħu għaliex din il-Qorti għandha "*thassar, tirrevoka u tannulla s-sentenza appellata kif mogħtija mil-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawza fl-ismijiet premessi tas-6 ta'*

Dicembru 2024 u tilqa dan l-appell u tichad it-talbiet attriċi bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-Bank attur.”

7. Il-Bank attur (minn issa ‘l quddiem ukoll l-Appellat) ressaq ir-risposta tiegħu fit-22 ta’ Jannar, 2025, b’oppożizzjoni għal dan l-appell.

8. Il-Qorti, wara li rat l-atti kollha tqis li m’hemmx il-ħtieġa li tqiegħed dan l-appell għas-smigh u b’hekk sejra tgħaddi minnufih għas-sentenza bis-saħħa ta’ **l-Artikolu 152 (5) tal-Kapitolu 12**.

L-Appell

L-Ewwel Aggravju

9. Permezz tal-ewwel aggravju tiegħu, il-konvenut appellant jgħid li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tilqa’ l-ewwel talba tal-bank attur peress li ma jirriżultax li kien hemm bidliet materjali li jipperikolaw jew jaffetwaw hażin il-possibbiltà ta’ ħlas lura tad-debitu tiegħu favur il-bank. Jisħaq li l-bank attur ma ġabx provi li hemm perikolu li huwa ma jithallasx, provi li skontu l-bank attur ma setax igħib peress li hemm il-proprjetà li tagħmel tajjeb għal dan id-dejn. Jgħid li wara li għaddiet il-pandemija u reġa’ sab impieg huwa beda mll-ġdid iħallas lura s-self. Jilmenta li dawk il-pagamenti l-bank beda jimputhom lill-imgħaxijiet u mhux lill-kapital. Isemmi illi l-Ewwel Qorti żbaljat meta għamlet konsiderazzjonijiet fuq ‘overdraft’ meta

I-każ jirrigwarda 'house loan'. Jagħlaq dan l-aggravju billi jgħid li d-dokumenti esebiti mar-rikors ġuramentat la huma awtentikati u lanqas jirrigwardaw lill-konvenut. Jissottometti li għalhekk l-Ewwel Qorti ma setgħetx tiegħu konjizzjoni tagħhom.

10. Il-bank appellat jilqa' għal dan l-ewwel aggravju billi jissottometti li huwa l-konvenut stess li jammetti illi kien waqaf jagħmel il-pagamenti kif miftiehem biex iħallas lura lill-bank is-self lilu magħmul. Jgħid li l-ammont dovut mill-konvenut lill-bank attur jirriżulta minn prospett ipprezentat mix-xhud Aldo Meli fis-seduta tat-3 ta' Diċembru, 2021 filwaqt li l-istess xhud ta spjegazzjoni ta' dak il-prospett fis-seduta tas-26 ta' Ottubru, 2022. Jissottometti li l-konvenut ma ressaq l-ebda prova li tikkontradixxi l-prospett imsemmi.

11. Dwar ir-raġunament tal-appellant li l-bank ma kellux ifittxu għall-ħlas peress li kien hemm x'jagħmel tajjeb bil-proprjetà, il-bank jgħid li dan huwa argument bla bażi. Jissottometti illi b'tali raġunament ma jitressqu qatt azzjonijiet legali kontra debitori tal-bank attur.

Kunsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti.

12. Bħala punt tat-tluq tajjeb jiġi mfakkar illi safejn l-aggravji tal-appellant huma msejsa fuq kritika tal-apprezzament tal-provi da parti tal-

Ewwel Qorti, hija regola stabbilita illi filwaqt li din il-Qorti tgawdi awtonomija meta tiġi sabiex tgħarbel il-provi in atti, fl-istess ħin ma tiddisturbax l-apprezzament li tkun għamlet l-Ewwel Qorti sakemm ma jirriżultax ċirkostanzi eċċezzjonali jew jintwera li jkun sar apprezzament irragjonevoli jew kontradittorju tal-fatti. (Ara **Dott. Antoinette Cutajar v. L-Onor. Dr Joseph Muscat – Prim Ministru et** - Appell Superjuri - 14 ta' Diċembru, 2018; **Josephine Agius v. Piju Theuma**) - Appell Superjuri - 26 ta' Jannar, 2018; **Avv. Dr Luigi Sansone nomine v. Strabuono Coffee International Limited** - Appell Superjuri - 12 ta' Jannar, 2023; **Jason Desira et v. Antoine Delicata et** - Appell Superjuri - 29 ta' Marzu, 2023; **Johanna Abela v. HSBC Bank Malta plc** - Appell Superjuri - 12 ta' Marzu, 2024).

13. Huwa prinċipju ġenerali tad-dritt dwar il-kuntratti u l-eżekuzzjoni tal-obbligi li joħorġu minnhom li l-eżekuzzjoni ta' obbligazzjoni sseħħ hekk kif il-parti tintrabat biha. L-għoti ta' żmien lid-debitur tal-obbligazzjoni huwa, għalhekk, eċċezzjoni għar-regola. Il-liġi ssemmi li jista' jsir qbil li l-obbligazzjoni titwettaq billi jingħata żmien.¹

14. Iż-żmien mogħti ma jissospendix l-obbligazzjoni, imma jdewwem biss l-eżekuzzjoni tagħha² u sakemm ikun għaddej dak iż-żmien il-ħaġa

¹ Art. 1070, Kodiċi Ċivili

² Art. 1071, Kodiċi Ċivili

li jmissha tingħata ma tistax tintalab qabel jagħlaq dak iż-żmien³ li huwa benefiċċju meqjus mogħti favur id-debitur tal-istess obbligazzjoni.

15. Dan il-benefiċċju jista' jingħata suġġett għal kundizzjonijiet li, hekk kif iseħħu jew xi waħda minnhom, iż-żmien mogħti jintilef. Il-liġi taħseb ukoll għat-telfien ta' benefiċċju bħal dan meta d-debitur ma jibqax solvibbli, jew iseħħ bdil fil-kundizzjoni tiegħu b'mod tali li jqiegħed fil-periklu l-ħlas tal-kreditu.⁴

16. Sabiex debitur jitlef il-benefiċċju taż-żmien maħsub fil-liġi b'riżultat li jkun naqas li jhallas f'waqthom l-iskadenzi ta' ħlas b'rati li jkunu miftehma, jeħtieġ li tali ċirkostanza u konsegwenza tkun iddaħħlet espressament fil-kuntratt. Min-naħa l-oħra, il-bdil fil-qagħda tad-debitur li jwassal għall-periklu li l-kreditu ma jithallasx irid ikun aktar minn sempliċi frott ta' dubju, suspett jew tħassib dwar is-solvibilità tad-debitur. (Ara **J Grima & Sons Ltd. v. Anton Aġius** (mhux appellata) - Prim'Awla - 28 ta' Jannar, 2004); **Bank of Valletta p.l.c v. Angela Mizzi et** (mhux appellata) - Prim'Awla - 26 ta' Ġunju, 2007).

17. Min-naħa l-oħra, il-garanzija li d-debitur sabiex tagħmel tajjeb fl-eventwalità li jonqos mill-obbligi tiegħu bħala debitur ma jfissirx li sakemm hemm tali garanzija l-kreditur ma jistax ifittex għal dak lilu dovut. Il-

³ Art. 1072, Kodiċi Ċivili

⁴ Art. 1079, Kodiċi Ċivili

garanzija, għalkemm intiża bħala serħan il-moħħ lill-kreditur, ma hix in sostituzzjoni tal-obbligazzjoni tal-ħlas da parti tad-debitur. Aktar minn hekk, il-kreditur għandu joqgħod b'seba' għajnejn speċjalment jekk hemm garanti solidali mad-debitur prinċipali minħabba li l-garanti *in solidum* jinħeles jekk jirriżulta li b'tort tal-kreditur, il-garanti ma jkunx jista' jiġi surrogat fil-jeddijiet, ipoteki u privileġġi tal-kreditur.⁵

18. Permezz tal-ewwel aggravju tiegħu l-appellant jippretendi li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tilqa' l-ewwel talba attriċi li taqra kif ġej:

“1. Tiddikjara u Tiddeciedi illi sehnew wahda jew aktar mill-grajjiet imsemmija fil-kuntratt fuq imsemmi (u hawn ezibit bhala Dok “A”), partikolarment imma mhux esklussivament, billi Radoslav Stantchev Fournadjiev (a) naqas milli jhallas l-pagamenti dovuti lis-socjeta' mittenti kif stipulat fl-imsemmija kuntratt, (b) kien inadempjenti f'obbligi ohra minnu assunti fl-istess kuntratt sopraindikat, u/jew, (c) hemm bidliet materjali fic-cirkostanzi ta' l-istess Radoslav Stantchev Fournadjiev li jipperikolaw jew jaffettwaw hazin il-possibilita' tal-hlas lura ta' l-imsemmi debitu dovut lis-socjeta' attriċi.”

19. Mill-atti jirriżulta li lura fit-30 ta' Novembru, 2007 b'kuntratt ippubblikat min-Nutar Dr Vanessa Bonnici⁶, il-konvenut silef mingħand il-bank attur is-somma ta' Lm43,000 ekwivalenti għal €100,163.06 sabiex xtara appartament ġewwa l-Gżira. Fuq dak il-kuntratt il-partijiet ftehm u illi “if any of the conditions listed below occurs, then, or at any time thereafter, the Bank may, by notice to the Customer declare the loan to

⁵ Art. 1959, Kodiċi Ċivili

⁶ Kopja tal-kuntratt a fol. 4

be immediately due and payable, whereupon it shall become so due and payable together with accrued interest thereon and any other amounts then payable under this deed.”

20. Fid-19 ta’ Ġunju, 2012 il-bank attur għamel ‘call in’ tal-ammont sħiħ dovut dak iż-żmien wara li l-konvenut kien naqas li jeffettwa numru ta’ pagamenti mensili. Bejn Lulju 2012 u Marzu 2013 il-konvenut ma effettwa l-ebda pagament. Kien biss fil-11 ta’ April, 2013 li ddepożita s-somma ta’ €5,105.16. Iżda l-pagamenti mensili reġgħu għal darb’oħra ma komplewx. Il-bank attur baqa’ jissaporti sa Ottubru, 2014 meta ttieħdet id-deċiżjoni li jstitwixxi din il-kawża.

21. Permezz tat-tieni eċċezzjoni l-konvenut jilqa’ għat-talbiet attriċi billi jsostni li t-talbiet attriċi “huma intempestivi stante li l-konvenut veru li għamel żmien ma jhallasx il-house loan u dan ma kienx kapriċċ iżda għax ma kellux xogħol iżda minn meta sab xogħol huwa beda u għadu jhallas il-house loan regolarment.”

22. Mill-provi mressqa mill-bank attur, b’mod partikolari prospett dettaljat li jinsab a fol. 18 *et. seq.* tal-proċess konfermat bil-ġurament mill-uffiċjal tal-bank attur Aldo Meli, jirriżulta li l-konvenut ma effettwa l-ebda pagamenti mensili bejn Mejju 2013 u Jannar 2015.

23. Il-bank appellat fetaħ din il-kawża fil-15 ta' Jannar, 2015, segwiti bi proċeduri ta' ritrattazzjoni, li eventwalment wasslu għas-sentenza appellata fis-sena 2021. Illum, għaxar snin wara li nfetħet din il-kawża, il-konvenut appellant għadu jsostni li l-bank ma kellu qatt ifittxu peress li n-nuqqas tiegħu li jhallas il-pagamenti fix-xahar kien dovut għall-fatt li tilef l-impieg tiegħu.

24. Skont il-kuntratt ta' self, il-partijiet ma ftehmux li l-konvenut seta' jissospendi l-pagamenti mensili kemm-il darba jitlef l-impieg tiegħu.

25. Li wara li l-appellant jagħmel kważi erba' snin ma jeffettwa l-ebda pagamenti mensili, jersaq għall-appell bl-aggravju li l-kawża tal-lum hija waħda intempestiva għaliex f'dawk is-snin li ma kienx qed jeffettwa pagamenti mensili kien bla impieg, tirrendi dan l-aggravju manifestament frivolu u vessatorju. L-istess jista' jingħad safejn l-aggravju jikkontesta li kien hemm bdil fiċ-ċirkostanzi tal-konvenut li skattaw il-jedd tal-bank attur li jfittex għall-ammont kollu dovut.

26. Dwar l-aggravju li bil-fatt li hemm garanzija allura l-bank ma kellux jipproċedi, jekk dan l-aggravju huwa attentat sabiex ma jiġi ordnat li jsir ebda ħlas, bl-iskuża illi hemm garanzija f'potha, din il-Qorti tqis illi l-iskop tal-garanzija mhuwiex li d-debitur jaħrab mill-obbligi tiegħu u jhalli pendenti d-dejn dovut minnu iżda li l-kreditur ikollu ħwejjegħ f'idu li jista' jeżegwixxi fuqhom f'każ li ma jkunx jista' mod ieħor jirkupra flusu lura.

(Ara **Lombard Bank Malta p.l.c. v. Gozo Caterers Limited et** - Appell Superjuri - 27 ta' Frar, 2024).

27. L-Ewwel Qorti laqgħet l-ewwel talba attriċi wara li kkunsidrat illi l-konvenut kien iffirma kuntratt għal self u ntrabat b'obbligi speċifiċi kif hemm indikat fl-istess kuntratt. Ikkunsidrat li kien l-istess konvenut li ammetta li kien moruż fil-ħlasijiet u li ma jirriżultax li l-konvenut kien laħaq xi arrangament mal-bank attur sabiex għal xi żmien ma jħallasx il-pagamenti minnu dovuti minħabba ċirkustanzi personali. Kulma jagħmel l-appellant permezz ta' dan l-aggravju huwa li jirrepeti l-istess raġunijiet li kien ressaq quddiem l-Ewwel Qorti. Din il-Qorti, bħall-Ewwel Qorti qabilha, issib illi verament il-konvenut kiser l-obbligi tiegħu naxxenti mill-kuntratt preċitat li wassal għat-telfien tal-benefiċċju tat-terminu kif kontemplat fil-kuntratt u għall-jedd tal-bank attur li jfittex lill-konvenut għall-bilanċ kollu dovut. L-appellant ma ressaq l-ebda raġuni għaliex din il-Qorti għandha tiddipartixxi mir-raġunament tal-Ewwel Qorti.

28. Issib għalhekk dan l-ewwel aggravju bħala infondat u għalhekk tiċħdu.

It-Tieni Aggravju.

29. Permezz tat-tieni aggravju l-appellant jgħid li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tilqa' t-tieni talba tal-Bank għaliex skontu (i) it-talba hi esaġerata;

(ii) l-Ewwel Qorti naqset milli tikkonsidra *s-sanction letter* u l-liġi applikabbli dakinhar; (iii) li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tordna lill-konvenut iħallas l-imgħaxijiet dovuti wara li ġie ppreżentat ir-rikors ġuramentat; (iv) li għaladarba l-ammont allegatament dovut mill-bank huwa sat-13 ta' Lulju, 2016 l-imgħaxijiet "kellhom u għandhom ikopru sa dak il-perjodu u mhux *oltre*".

30. Iżid jgħid li *s-sanction letter*, datata 20 ta' Novembru, 2007, li tgħid li l-interessi jkunu ta' 1.124% *per annum* "over the Bank"s base rate which is presently 4.25% shall be due on daily debit balances in accordance with recognised banking practice". Isemmi li lanqas il-kuntratt ta' xiri/self ma jagħti l-jedd lill-bank attur jitlob imgħax bi 8%. Jisħaq li huwa ġie kkundannat iħallas imgħax kompost. Isemmi illi r-rata tal-imgħaxijiet għandha tkun skont is-sitwazzjoni legali ta' meta ħarġet is-*sanction letter* u cjoè fl-20 ta' Novembru 2007 u għalhekk l-Avviz Legali 142 tas-sena 2009 (Interest Rate (Exemptions) Regulations) li daħlu fis-seħħ fl-24 ta' Marzu, 2009 ma japplikawx peress li ma għandhomx applikazzjoni retroattiva. Jissottometti li ma japplikawx ukoll dak li jipprovdi Artikolu 1855A tal-Kodiċi Ċivili li daħal fis-seħħ bl-Att XXII tas-sena 2000 kif ukoll l-Avviz Legali 232 tas-sena 2005 (Interest Rate (Financial Transaction) Order 2005) li daħlu fis-seħħ fl-24 ta' Marzu, 2009. Jisħaq li għalhekk ma humiex applikabbli għal dan is-self ir-regolamenti msemmija imma japplika Artikolu 1852 tal-Kodiċi Ċivili.

31. L-appellant jisħaq li l-bank appellat ma setax jimponi rati ta' imgħax ogħla mill-massimu permess bl-Artikolu 1852 imsemmi. Jgħid li skont il-prospett ippreżentat mill-bank attur jirriżulta li l-bank qed jimponi liġijiet u regolamenti li seħħew kemm wara l-ħruġ tas-*sanction letter* kif ukoll wara li ġew ippreżentati dawn il-proċeduri. Isemmi illi mingħajr ebda raġuni l-bank għolla l-interessi għal tmienja fil-mija (8%) fis-sena “wara biss li l-esponent (il-konvenut) ddefoltja seba’ (7) pagamenti fis-sena 2012 u li meta .. ħallashom fil-11 ta’ April, 2013 meta ddepożita s-somma ta’ €5,105.16 il-bank qabad u tefagħhom pagamenti ta’ interessi u baqa’ xorta waħda jiċċarġjah bit-8%”.

32. Jilmenta li minkejja li fil-11 ta’ April, 2013 il-konvenut ħallas il-pagamenti kollha b’lura, il-bank xorta baqa’ jikkomputa l-imgħax bir-rata ta’ 8% fis-sena u dan minkejja li skontu kien laħaq ftehim mal-bank fil-preżenza tal-avukat tiegħu li jekk jagħmel il-pagament imsemmi ta’ €5,105.16 inaqas ir-rata tal-interessi. Jilmenta li l-Ewwel Qorti emmnet lill-uffiċjal tal-bank attur, Cassar White, li ċaħad li kien qal dak id-diskors lill-konvenut u lill-avukat tiegħu.

33. Jikkontesta l-prospett ippreżentat mill-bank attur fis-seduta tat-3 ta’ Diċembru, 2021 billi jgħid illi skont dan il-prospett il-kapital bilanċjali dovut fil-25 ta’ Novembru, 2021 naqas għal €87,935.99 filwaqt li l-interessi

telgħu f'ħames xhur minn €12,788.69 għal €44,168.35. Jgħid meta l-bank attur fetaħ din il-kawża fil-15 ta' Jannar, 2015 "l-ammont ma jistax jitqies li huwa wieħed determinat *stante* li qed jiġi kkontestat mill-konvenut u li għalhekk l-imgħaxijiet huma dovuti biss wara li din il-Qorti tiddeċiedi l-ammont li qed jitlob l-bank attur". Jirreferi imbagħad għal diskrepanzi li jgħid li hemm bejn diversi prospetti li ġew esebiti mill-bank u jinsisti illi "il-Bank ma jistax minn rajh jiddeċiedi kemm ammont mill-pagamenti magħmula jikkreditaw l-interessi u kemm jikkreditaw il-kapital".

34. Jattakka s-sentenza appellata li skontu naqset li tiddetermina jekk l-ammont mitlub mill-bank attur u cjoè dak ta' €101,797.84 hux verament dovut. Jislet l-argument illi minħabba f'hekk "l-imgħaxijiet se mai jibdew jiddekorru mid-data ta' din id-deċiżjoni u mhux qabel". Jgħid li ladarba l-ammont dovut ma hux ċert l-imgħaxijiet qatt ma kellhom jibdew jiddekorri jekk mhux mid-data meta l-qorti tikun iddeċidiet l-ammont tas-sorte.

35. Il-bank appellat jilqa' għal dan it-tieni aggravju billi jgħid illi l-imgħax applikabbli mid-data tal-*call in* huwa ta' 8% fis-sena. Isemmi kif għal numru ta' snin ir-rata ta' imgħax li kienet qed tiġi komputata kienet anqas minn 8% fis-sena.

36. Jikkontesta l-ftehim li l-appellant jallega li kellu mal-bank li r-rata tal-imgħax terġa' tonqos u jgħid li ma ngabet ebda prova quddiem l-Ewwel Qorti dwar tali allegazzjoni.

37. Dwar l-aggravju tal-appellant li ġie kalkolat imgħax li jeċċedi t-8%, il-bank appellat jirreferi għal Leġislazzjoni Sussidjarja (Avviz Legali 142/2009 u 107/2013) "ir-Regolamenti Dwar Eżenzjoni mir-Rata ta' Imgħax" li tipprovdi li r-rata ta' imgħax li tista' tiġi mposta minn istituzzjoni ta' kreditu u istituzzjonijiet finanzjarji ma hix dik ordinarja u jistgħu jimponu rata li teċċedi t-8% fis-sena. Isemmi illi dak li jipprovdu dawn ir-regolamenti preċedentament kien jinstab f'Kapitolu 204 tal-Liġijiet ta' Malta, l-Att dwar il-Bank Ċentrali ta' Malta.

38. Dwar il-pretensjoni tal-appellant li l-bank mhux liberu li jimputa l-pagamenti lill-imgħax minflok ma jimputahom lill-kapital; il-bank appellat jgħid li tali pretensjoni ma hix fondata u in sostenn jirreferi għall-artikolu 1169 tal-Kodiċi Ċivili li jipprovdi kif għandhom jiġu imputati l-ħlasijiet akkont meta hemm dovuti sew kapital kif ukoll imgħax.

39. Il-bank appellat imbagħad jgħaddi sabiex jirribatti l-aggravju tal-appellant li l-imgħax ma kellux jibda jiddekorri qabel ma l-kapital dovut jiġi determinat. Jgħid illi dak l-ammont dovut lill-bank mill-konvenut huwa dejn kummerċjali fit-termini tal-Artikolu 5 tal-Kodiċi tal-Kummerċ u li

għalhekk huwa applikabbli Artikolu 1141 (1) tal-Kodiċi Ċivili fis-sens li l-imgħax jgħaddi *ipso iure* mid-data tan-nuqqas ta' ħlas u mhux mid-data tal-interpellanza ġudizzjarja.

40. Dwar id-diskrepanzi fil-prospetti li jirreferi għalihom l-appellant, il-bank appellat jgħid li l-prospett esebit fil-25 ta' Ġunju, 2021 minn George Cassar White rriżulta li kellu żball peress li bħala *opening balance* kien jindika "date of judgment". U peress li s-sentenza tat-13 ta' Lulju, 2015 kienet ġiet imħassra u l-proċeduri kellhom jiġu mismugħa mill-ġdid, kien meħtieġ li jsir prospett ġdid li effettivament ġie esebit minn Aldo Meli fis-seduta tat-3 ta' Diċembru, 2021, li juri r-rati tal-interess kif maħduma qabel id-data tal-*call-in letter* u r-rati tal-interessi kif maħduma bit-8% wara d-data tal-*call in* u cjoè mit-8 ta' Awwissu, 2013 'il quddiem. Jinsisti li għalhekk ma kien hemm l-ebda konfużjoni fl-ammont mitlub.

Kunsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti.

41. L-aggravju li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tilqa' t-talba tal-bank attur għall-imgħax li ddekorra wara l-preżentata tar-rikors ġuramentat huwa aggravju bla ebda siewi. Imgħax li jiddekorri fuq ammont rappreżentanti kapital misluf ma jieqafx, kif qed jippretendi l-appellant, bil-fatt li l-kreditur jistitwixxi proċeduri ġudizzjarja għall-irkupru tal-kapital u imgħax dovut. L-istess bla siewi huwa l-aggravju illi l-imgħax ma kellux jibda jiddekorri

qabel ma l-ammont dovut jiġi determinat. Donnu l-appellant qed jikwepara erronjament il-jedd għall-imgħax fuq ammont misluf mal-imgħax fuq danni *da liquidarsi* fejn tapplika l-massima *in illiquidis not fit mora*. Dawn l-aggravji huma manifestament mill-fieragħ.

42. Is-self mill-bank attur lill-konvenut huwa operazzjoni kummerċjali peress li kull operazzjoni bankarja hija oġġettivament att tal-kummerċ fit-termini tal-**Artikolu 5 (b) tal-Kodiċi tal-Kummerċ**. Peress li **Artikolu 2 tal-Kodiċi tal-Kummerċ** jistipula illi “Taħt il-liġi tal-kummerċ jaqgħu l-kummerċjanti u l-atti tal-kummerċ magħmulin minn kull persuna, ukoll jekk ma tkunx tikkummerċja”, isegwi illi fil-każ ta’ self bankarju hija applikabbli l-liġi tal-kummerċ. (Ara **HSBC Bank Malta plc v. Kathrine Mifsud et** - Appell Superjuri - 30 ta’ Mejju, 2008). Għaldaqstant, b’applikazzjoni tal-**Artikolu 1141 (1) tal-Kodiċi Ċivili**, hi kemm hi r-rata tal-imgħax miftehma bejn il-bank u l-klijent, l-imgħax bi tmienja fil-mija fis-sena jibda jiddekorri *ipso iure* mid-data tan-nuqqas ta’ ħlas mingħajr il-ħtieġa ta’ interpellazzjoni ġudizzjarja.

43. Mhux minnu lanqas l-aggravju tal-appellant imsejjes fuq il-lamentela li l-Ewwel Qorti injorat il-kondizzjonijiet li ġew inklużi fis-*sanction letter*. Sew is-*sanction letter* kif ukoll il-kuntratt ta’ self fihom stipulazzjonijiet volontarjament konvenuti mill-partijiet li jstabbilixxu li r-rata ta’ imgħax applikabbli setgħet tvarja fil-kors taż-żmien. Ironikament

huwa l-istess appellant li qed jinjora dak li huwa effettivamente iffirma għalih. Hija asserzjoni żbaljata dik tal-appellant illi skont is-*sanction letter* l-interessi kellhom jibqgħu fissi bir-rata ta' 1.124% *per annum* fuq ir-rata bażi tal-bank li fiż-żmien tas-*sanction letter* kienet 4.25%.

44. L-imgħaxijiet imsemmija fis-*sanction letter* datata 20 ta' Novembru, 2007 huma s-segwenti:

*“Interest at the rate of one point one two five per cent (1.125%) per annum over the Bank’s base rate which is presently 4.35%, shall be due on daily debit balances in accordance with recognised banking practice. The Bank’s base rate means the basis, established by the Bank from time to time, on which the rate of interest payable generally on all Bank lending is determined. **The interest rate is presently 5.37% per annum.***

[...]

Other Conditions:

1. *In the event that you do not effect repayment as agreed or if you are in default, the Bank may, be giving you notice in writing, debit any accounts held by you with the Bank, with all or any repayment instalments, interest calculated in accordance with the above and charges as set out herein.*

[...]

9. *The terms and conditions (including interest rate, fees and charges) may be amended from time to time by the Bank:*

(c) if you are in breach of your obligations under this sanction letter or any otherwise in default

[...]

The Bank will give you reasonable notice of such changes.

10. The loan/s shall become immediately due and payable together with interest and charges upon the occurrence of any of the events of default listed in the attached from ADV27 and on receipt of the Bank's first demand in writing.

[...]

13. (v) [...] notwithstanding any other clause of this sanction letter and/or the deed of loan, in so far as costs payable by you are concerned, where you do not effect repayment as agreed, where you are in default or where you are otherwise in breach of any of your obligations or any of the conditions of the sanction letter and/or the deed of loan, **the Bank may increase the interest rate by a maximum rate of three per cent (3%) per annum on the full loan amount without giving you notice.**"⁷

45. Fil-kuntratt ta' self u xiri tat-30 ta' Novembru, 2007 fl-atti tan-Nutar Vanessa Bonnici kien ġie maqbul is-segwent:

"The bank and the Customer agree that if any one of the conditions listed below occurs, then, or at any time thereafter, the Bank may, by notice to the Customer declare that loan to be immediately due and payable, whereupon it shall become so due and payable together with accrued interest thereon and any other amounts then payable under this deed.

In the event that the Customer does not effect repayment as agreed or if the Customer is in default, the Bank may, by giving the Customer notice in writing, debit any accounts held by the Customer with the Bank, with all or any repayment, instalments, interest and charges.

*In addition, and without prejudice to the Bank's rights mentioned in the paragraph above, if the Customer does not effect repayment as agreed, if the Customer is in default or if the Customer is otherwise in breach any of the conditions of the sanction letter and/or the deed of loan, **the Bank reserves the right to increase the interest rate by a maximum of three per cent (3%) per annum on the full loan amount without giving the customer any further notice.**"*⁸

⁷ Pagna 66 et seq.

⁸ Pagna 5.

Kompla jingħad fil-kuntratt li:

“It is agreed that the loan shall bear interest at the rate stipulated in the sanction letter. The said interest is to be reckoned on the outstanding balance of loan from time to time, in accordance with recognised banking practice.

*Any adjustment to the repayment of the loan, **due to any variation in the interest rate** may be accommodated at the discretion of the Bank by way of:*

- (a) An adjustment to the amount of the regular repayments during the period of the loan; or*
- (b) An adjustment to the number of repayments within the period of loan; or*
- (c) An adjustment in the amount of the final repayment. If no such adjustment is made, repayments will continue until the loan, together with interest, is repaid notwithstanding that this may alter the period originally envisaged.”⁹*

46. Minn dak appena ċitat jirriżulta li l-aggravju tal-appellant li ma kellux iħallas aktar minn 5.37% *per annum* imgħax jinjora dak li hemm stipulat fil-kuntratt ta' self u fis-*sanction letter*. Ir-rata ta' imgħax dekorribbli fuq self bankarju hija waħda varjabbli fil-parametri msemmija sew fis-*sanction letter* kif ukoll fil-kuntratt ta' self. Huwa inspjegabbli kif l-appellant jibqa' jinjora dak li huwa ffirmat għalih iswed fuq l-abjad.

47. Ngħaddu issa sabiex nikkunsidraw l-aggravju tal-appellant referibbli għar-Regolamenti Dwar Eżenzjoni mir-Rata ta' Imgħax (Avviżi Legali 142/2009 u 107/2013). L-appellant jinsisti li dawn ir-regolamenti

⁹ Fol. 6 – 7

mhumie x applikabbli għas-self mertu tal-kawża tal-lum peress li ġew promulgati wara li ġiet iffirmata s-*sanction letter* u wara li ġie ppubblikat il-kuntratt ta' self.

48. Hija regola ġenerali (i) li ma hemmx imgħax għal self jekk l-imgħax ma jkunx miftiehem u jekk is-somma mislufa tintradd lura fiż-żmien miftiehem,¹⁰ (ii) li l-imgħax miftiehem ma jistax jaqbez it-tmienja fil-mija fis-sena (8% p.a.) u (iii) f'każ li tiġi miftehma rata ta' imgħax akbar, l-imgħax jiġi mnaqqas għal 8% fis-sena.¹¹ (Ara **Charles Desira v Emmanuela sive Lily Montebello** deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fid-9 ta' Marzu, 2007).

49. Jekk is-somma mislufa ma tingħatax lura fiż-żmien miftiehem, il-kreditur għandu dritt li mal-kapital jitlob ukoll il-ħlas tal-imgħax fuq il-kapital mhux imħallas bir-rata ta' tmienja fil-mija fis-sena (8% p.a.) b'effett mill-jum tal-morożità fil-ħlas, irrISPettivament minn jekk u kemm imgħax ġie miftiehem.¹² Mod ieħor, jekk iż-żmien miftiehem għall-ħlas lura tas-self ma jiġix onorat mid-debitur, il-kreditur jista' jitlob l-imgħax bir-rata ta' 8% fis-sena anke jekk ma jkunx ġie miftiehem imgħax jew jkun ġie miftiehem imgħax b'rata inferjuri għal 8% fis-sena. (Ara **Bernardo Galea nomine v. Carmelo Abdilla** deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ fit-3 ta'

¹⁰ Art. 1849, Kodiċi Ċivili

¹¹ Art. 1852, Kodiċi Ċivili

¹² Art. 1139, Kodiċi Ċivili

Novembru, 1894 u **Annunziata Falzon v. Faustino Massa** deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ fl-24 ta' Frar, 1942).

50. Jekk is-self ikun ta' xorta kummerċjali, l-imgħaxijiet bi 8% fis-sena jibdew jgħaddu *ipso jure* minn dakinhar li s-self kellu jintradd lura. F'kull każ ieħor, l-imgħaxijiet jibdew jgħaddu minn dakinhar illi ssir sejha għall-ħlas b'att ġudizzjarju.¹³

51. Wara li tkun għaddiet sena minn l-imgħax li jkun beda għaddej, l-imgħaxijiet magħluqa jistgħu jagħtu imgħaxijiet oħra, jew bi ftehim li jsir wara li jagħlqu jew inkella minn dakinhar tat-talba ġudizzjarja għaldaqshekk. Mod ieħor, ftehim ta' imgħax kompost ma jstax isir qabel ma l-imgħax ikun ilu għaddej ta' lanqas sena. Fin-nuqqas ta' ftehim, fl-anniversarju minn meta jkun skatta l-imgħax, il-kreditur jista' jinterpella, bis-saħħa ta' att ġudizzjarju, lid-debitur għall-ħlas tal-imgħax dekors, bil-konsegwenza li dak l-imgħax iġib fuqu imgħax bir-rata ta' 8% p.a. daqs li kieku kien kapital.¹⁴ (ara **Cecil Busuttil noe vs Alfred Spiteri Debarro** deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ fil-15 ta' Jannar, 1979, **John Muscat et vs Maġġur Louis Radmilli et** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-3 ta' Ottubru, 2002, **Costantino Abela vs George Azzopardi** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fis-7 ta' Ottubru, 2005, **Cecil Pace vs Emanuel A. Bonello C.P.A.A. et** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede

¹³ Art. 1141, Kodiċi Ċivili

¹⁴ Art. 1142, Kodiċi Ċivili

Superjuri) fit-28 ta' Marzu, 2014 u **HSBC Bank Malta p.l.c vs Ludwig Calleja et** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fit-23 ta' Novembru, 2023).

52. Il-ġurisprudenza prevalenti tqis li fil-kaz ta' *overdraft* hu permess li banek kummerċjali jitolbu imgħaxijiet komposti. Tali konċessjoni tibqa' topera sakemm tibqa' topera l-faċilità ta' *overdraft* u huwa miżmum li f'każ ta' *overdraft* il-banek jistgħu jikkapitalizzaw l-imgħax għal żmien anqas minn sena.¹⁵ Fl-eventwalità li l-faċilità ta' *overdraft* tingħalaq, l-imgħax ma jibqax jiddekorri bħala wieħed kompost imma jibda jinħadem bis-sistema ta' imgħax sempliċi peress li f'dik l-istanza s-somma dovuta ssir waħda determinata.

53. Fil-kaz ta' self li ma hux *overdraft* il-banek kummerċjali ma jistgħux jitolbu imgħaxijiet komposti, ħlief bil-mod kif kontemplat fl-Artikolu 1142 fil-Kodiċi Ċivili, u ċjoè bl-interpellazzjoni ġudizzjarja fl-anniversarju tal-imgħax li jkun qed jiddekorri jew bi ftehim wara li jagħlqu. (Ara **Bank of Valletta p.l.c. v. Charles Muscat** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-6 ta' Mejju, 2004 (mhux appellata)).

¹⁵ Ara wkoll **Bankier John Scicluna v. Av. Dr Michele Tufigno et noe** - Qorti tal-Kummerċ - 25 ta' April, 1940: «Fil-kaz ta' kont kurrent, il Banek jistgħu jikkapitalizzaw l-interessi għal żmien inqas minn sena, u dan skont uzu rikonoxxut mill-Qrati Tagħna, imma meta tkun saret il-kjużura u l-likwidazzjoni tal-kont kurrent, din il-kapitalizzazzjoni ma tistax issir jekk mhux kif trid il-liġi» — (Vol. XXX.III.480); **P.L. J. Zammit noe. v. L. Pulis et** - Prim'Awla - 28 ta' Frar, 2003; u

54. Fis-sena 2009 gie sostitwit **Artikolu 1855A tal-Kodiċi Ċivili**.¹⁶ Bis-saħħa ta' dan l-artikolu l-Ministru responsabbli għall-Ġustizzja, flimkien mal-Ministru responsabbli għall-Finanzi, ingħataw id-dritt li jagħmlu regolamenti li jordnaw il-kondizzjonijiet li taħthom id-djun u obbligazzjonijiet li jiġu hekk imsemmija f'dawk ir-regolamenti jistgħu jiġu eżentati minn xi dispożizzjoni tat-Titolu IV u t-Titolu XVII tat-Taqsima II tat-Tieni Ktieb, tal-Kodiċi Ċivili, bla ħsara għal dawk il-kondizzjonijiet bħalma huwa jista' jstabbilixxi f'dawk ir-regolamenti, u li jkunu iktar minn hekk jirregolaw il-ħlas ta' imgħax, il-ħdim ta' imgħax kompost f'kull aspett tiegħu u l-oġġla somma ta' imgħax li jista' jiġi mħallas.

55. Bis-saħħa tal-Artikolu 1855A imsemmi, il-Ministri tal-Ġustizzja u tal-Finanzi għamlu r-**Regolamenti tal-2009 dwar Eżenzjoni mir-Rata ta' Imgħax (Liġi Sussidjara 16.06)** li daħlu fis-seħħ fl-24 ta' Marzu, 2009 permezz ta' **Avviż Legali 142 tal-2009**.

56. Skont **Regolament numru 2 "tranżazzjonijiet finanzjarji"** jfissru fost l-oħrajn, "**self, overdrafts u kull ftehim jew faċilità finanzjarja oħra li jsiru bil-għan ta', jew b'konnessjoni ma', xi transazzjoni speċifikata fil-paragrafi (a) sa (d) ta' din it-tifsira;**"

¹⁶ Att III.2009.4

57. Permezz ta' dawn ir-regolamenti istituzzjonijiet ta' kreditu u dawk finanzjarji fil-kuntest tat-tifsira tar-regolament 2 jistgħu jistabbilixxu r-rata ta' imgħax li dawn jistgħu jitolbu li jithallsu fuq self, avvanzi u kull faċilità ta' krediti oħra, minkejja kull liġi oħra. (**Regolament numru 5, A L 142/2009**). B'effett dirett ta' dan ir-regolament, isitituzzjonijiet finanzjarji bħalma huma banek kummerċjali jistgħu jeżiġu ħlas ta' imgħax li jissupera r-rata ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena.

58. Huwa minnu kif jgħid l-appellant li bħala stat ta' fatt sew is-*sanction letter* kif ukoll il-kuntratt pubbliku ta' self ippreċedew il-promulgazzjoni ta' dawn ir-regolamenti. Però m'għandux raġun l-appellant jgħid li ma humiex applikabbli għas-self mertu ta' din il-kawża. Din il-Qorti diversament komposta ġia kellha okkażjoni tikkunsidra li tali regolamenti huma applikabbli anke għal self li jaf il-bidu tiegħu qabel id-data li fiha daħlu fis-seħħ dawn ir-regolamenti; basta li l-ammont misluf u/jew l-imgħaxijiet dekorsi ma kienux għadhom thallsu kollha lura. (Ara **HSBC Bank Malta p.l.c. v. Tal-Barrani Company Limited et.** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fit-28 ta' Jannar, 2021, u **Bank of Valleta p.l.c. v. Cefai Estates Limited et** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fis-26 ta' Frar, 2024).

59. Dawn ir-regolamenti jikkostitwixxu liġi sussidjarja. Skont **Artikolu 9 tal-Att dwar l-Interpretazzjoni** (Kap. 249 tal-Liġijiet ta' Malta), fil-linja

marginali markat bil-kliem “Il-leġislazzjoni sussidjarja tista’ tkun retroattiva”:

“Kull liġi magħmula wara l-bidu fis-seħħ ta’ dan l-Att bis-saħħa ta’ setgħa mogħtija b’xi Att mgħoddi qabel jew wara l-bidu fis-seħħ ta’ dan l-Att tista’, kemm-il darba ma jkunx jidher ħsieb kuntrarju fl-Att li jagħti dik is-setgħa, tkun retroattiva¹⁷ għal kull data li ma tkunx qabel il-bidu fis-seħħ ta’ dak l-Att jew, meta dispożizzjonijiet differenti tiegħu jkunu jibdew iseħħu f’dati differenti, li ma tkunx qabel il-bidu fis-seħħ tad-dispożizzjoni li bis-saħħa tagħha ssir il-liġi sussidjarja.”

60. Isegwi li r-Regolament 5 tal-Liġi Sussidjarja 16.06 għandu jitqies li ġie fis-seħħ ferm qabel ingħata s-self mill-bank attur lill-konvenut, u għalhekk applikabbli għas-self li sar mill-bank attur lill-konvenut.

61. Fi kwalunkwe każ, anke li kieku kellna nikkunsidraw għall-mument li r-Regolament 5 tal-Liġi Sussidjarja 16.06 ma kienx applikabbli għall-każ tal-lum, xorta waħda l-liġi fiż-żmien rilevanti kienet tipprovdi li l-banek kummerċjali setgħu jitolbu imgħax li jeċċedi r-rata ta’ tmienja fil-mija fis-sena.

62. Hekk insibu li fis-sena 2007, is-sena tal-kuntratt ta’ self in kwistjoni, kien hemm fis-seħħ **Artikolu 33 tal-Att dwar il-Bank Ċentrali ta’ Malta**, li eventwalment ġie mħassar fl-2013 bis-saħħa tal-Att XIII tal-2013. Kien jaqra kif isegwi:

¹⁷ Sottolinear ta’ din il-Qorti

“Minkejja kull ħaġa li tinsab f’xi liġi oħra, istituzzjonijiet ta’ kreditu u finanzjarji jistgħu jistabbilixxu r-rata ta’ imġax li tithallas fuq depoziti miżmuma minn istituzzjonijiet ta’ kreditu, u r-rata ta’ imġax li huma jistgħu jżommu fuq self, avvanzi u kull facilità ta’ kreditu oħra kif ukoll il-ħruġ ta’ debentures jew debenture stocks jew strumenti oħra li joħolqu jew li jirrikonoxxu debitu”.

63. Meta l-Leġislatur fl-Artikolu 33 appena ċitat adopera l-kliem “Minkejja kull ħaġa li tinsab f’xi liġi oħra” kien qed jipromulga eċċezzjoni għar-regola dwar il-projbizzjoni ta’ imġax li jeċċedi t-tmienja fil-mija fis-sena kontemplata f’Artikolu 1852 tal-Kodiċi Ċivili. Artikolu 33 tal-Att dwar il-Bank Ċentrali ta’ Malta kien ġia jeħles il-kummerċ bankarju mill-irbit restrittiv tal-Kodiċi Ċivili billi jpoġġi lill-istituzzjonijiet finanzjarji Maltin fl-istess pożizzjoni ta’ istituzzjonijiet finanzjarji barranin f’dinja globalizzata, (ara **HSBC Bank Malta p.l.c v. Anthony Aquilina et** mogħtija mill-Qorti Ċivili, Prim’Awla, fis-27 ta’ Ottubru, 2017 (mhux appellata).

64. Għalhekk, sa minn qabel ir-Regolamenti tal-2009, il-pożizzjoni ġia kienet li l-banek kummerċjali setgħu jitolbu imġax ta’ aktar minn tmienja fil-mija fis-sena; filwaqt li l-kalkolu tal-imġax baqa’ kif regolat mill-Kodiċi Ċivili. (Ara **Bank of Valletta p.l.c. v. Charles Muscat et** mogħtija mill-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fis-6 ta’ Mejju, 2004 (mhux appellata)); **APS Bank Limited v. Joseph Agius et** mogħtija mill-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fit-30 ta’ Jannar, 2008).

65. Għalhekk m'għandux raġun l-appellant jattakka s-sentenza appellata meta qieset li l-bank attur seta' jitlob imgħax li jeċċedi r-rata ta' tmienja fil-mija fis-sena.

66. Dwar l-aggravju tal-appellant li l-bank attur ikkomputa imgħax kompost, l-appellant lanqas indenja ruħu ta' lanqas jindika mqar episodju wieħed speċifiku ta' imgħax kompost; imma baqa' jirrepeti l-allegazzjoni ġenerika li hemm imgħaxijiet komposti. L-oneru tal-prova dwar l-allegazzjoni tiegħu kienet taqa' unikament fuqu. Min jallega li qed jintalab imgħax kompost u mhux imgħax sempliċi għandu jindika dawk l-episodji speċifikament u mhux jistenna li tkun il-qorti li tfittex jekk verament hemmx dawk l-episodji ta' imgħax kompost. (Ara **Banif Bank (Malta) plc illum Banif Bank plc v. Mark Bezzina** - Qorti tal-Appell Superjuri - 16 ta' Lulju, 2024). Fi kwalunkwe każ, din il-Qorti eżaminat il-prospett in kwistjoni esebit mix-xhud Aldo Meli (Dok. AM 1) u, bħall-Ewwel Qorti qabilha, issib li mhux minnu li f'dan il-prospett hemm inkluz imgħax kompost imma imgħax sempliċi.

67. **Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet, issib dan it-tieni aggravju tal-appellant bħala infondat u għalhekk tiċċdu**

Deċiżjoni.

Għaldaqstant, għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti **tiċhad** dan l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Bl-ispejjeż ta' dan l-appell jingarru kollha mill-konvenut appellant.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
SS